

ואילו שלא לגבי אונן כתב לעיל בסימן שכ"ט וז"ל: ואם עבר השליש מהיום אזי יתחיל מאדון עולם עד ברוך שאמר וידלג ברוך שאמר ויאמר הודו לד' קראו בשמו עד ישתבח וישתבח בכלל ועד שמונה עשרה לא יאמר רק קריאת שמע ואח"כ יתפלל תפלת שמונה עשרה עם סיום כל התפלה ואם עבר חצות ולא התפלל אזי אסור להתפלל שמונה עשרה ודין תשלומין כתבתי בתפלת מנחה לעיל עכ"ל, והוא תמוה מאד מאי שנא ישתבח מברוך שאמר, ואולי צריך להגיה: „ואין ישתבח בכלל“, וס"ל דזמן פסוקי דזמרה רק עד ד' שעות, ואך אונן הוי כנאנס בזה, ויש לו תשלומין עד ו' שעות, וכהמהרי"ל דלהלן לגבי ברכות ק"ש, וחיפשתי בספר גוהג כצאן יוסף — שדרכו לפעמים להמשך אחריו ולא מצאתי כלל, וצע"ג.

וכן מצאתי עתה בבנין יהושע לרבי יהושע פלק ז"ל (דיהנפורט תקמ"ח — בדיני אונן שבסופו — דף ט' ע"ב) שכתב וז"ל: ואם כבר עבר שלישי היום לא יתפלל ברכת יוצר אור ואהבה רבה רק יאמר ק"ש לבד ולא יאמר אחריו אמת ויציב עם הברכה רק יתחיל אחר ק"ש תפלת שמונה עשרה ושאר תפלה לאחריה עד אחר עלינו לשבח ואם הוא סמוך לשלישי היום כו' ואם כבר עבר חצות היום לא יתפלל שמונה עשרה כו' ואינו אומר ברוך שאמר וישתבח בחתימת ברכה רק פסוקי דזמרה אומר בלי ברכה תחילה וסוף ואח"כ אומר ק"ש לבד נמי בלי ברכות לפנייה ולאחריה עכ"ל, והובא כל הלשון הזה בספר לשון חכמים (ח"ב הל' אונן — דף ח' ע"ב), ובקצור בכרם שלמה לאו"ח כאן, ושמענו בבירור דפסוקי דזמרה אינם כברכות ק"ש אלא כתפלת שמונה עשרה ויכול לאומרם בברכותיהם עד חצות היום.

והכרע גמור מצאתי עתה בחסדי הבורא בספר מהרי"ל הלכות תפלה שכתב וז"ל: אמהר"ש דכך נוהגין דעד אחר ד' שעות ביום אנו קורין ק"ש בברכותיה ואפי' אם הזיד ולא קרא מקודם אבל אחר מכאן אם הזיד ועבר ולא קרא אז יאמר פסוקי דזמרה וישתבח ותפלת י"ח אבל ק"ש בברכותיה לא יאמר (אף) [אך] אם נאנס שלא קרא יכול לקרוא ברכותיה אף לאחר

וכן פסק בשו"ת רבי ידידיה טיאה ווייל ז"ל הנדמ"ח סימן ב'.

מיהו טוב שיתנה בנדבה (בירור הלכה קמא ע"פ המשנה ברורה בסימן פ"ט עיי"ש, ועל אף ריבוי המקורות כאן — משנה לא זזה ממקומה בנקודה זו, ועיין גם במש"כ בס"ד בבירור הלכה תניינא להלן בנידון תפלת שמונה עשרה בחצי שעה שאחר חצות היום, ובסימן פ"ט בנידון זה ובנידון לאחר ד' שעות).

אוצר החכמה

ברכות ק"ש ופסוקי דזמרה לאחר ד' שעות

משנה ברורה שם: אבל ברכת ק"ש וכו' ולכו"ע אפשר דיכול לומר פסוקי דזמרה עיין לעיל בסימן נ"ב בחידושי רעק"א. פירוש דמוכח משם שפסוקי דזמרה נתקנו משום תפלה ולא משום ברכות ק"ש, וכמו שמבאר במשנה ברורה לעיל סימן ע' ס"ק ב' ע"פ הרעק"א הוזה דנשים חייבות בפסוקי דזמרה ואף שפטורות מברכות ק"ש. כן מוכרע בפסקי מוהר"ם ליסר ובעל זכרון יצחק בשם אביו שהאונן לאחר ד' שעות יאמר פסוקי דזמרה וידלג ברכות ק"ש (בירור הלכה קמא שנת תשל"ו — עיי"ש).

ועתה — אלול תשמ"ג — זכינו לעוד הכרע גדול בנידונינו, שזכינו שנדפס עתה ע"פ כת"י שו"ת הגאון הגדול רבי ידידיה טיאה ווייל ז"ל בן בעל הקרבן נתנאל ז"ל, וכתב בסימן ב' דאונן לאחר ד' שעות לא יאמר ברכות ק"ש אלא ברוך שאמר ופסוקי דזמרה וישתבח ויתפלל י"ח ואפשר דיכול נמי לומר קדיש וברכו.

וכן מצאתי עתה בספר יוסף אומץ לרבינו יוסף יוזפא (נולד בשנת ש"ל — פראנקפורט תרפ"ח-ירושלים תשכ"ה — עמוד שכ"ו) שכתב וז"ל: אונן וכו' ואם עברו ד' שעות יתפלל עד ישתבח ואחר יקרא קריאת שמע בלא ברכות דלפניה ולאחריה ואחר קריאת שמע יתפלל שמונה עשרה ואם עברו ו' שעות לא יתפלל רק עד ברוך ומשם ואילך לא יקרא רק פסוקי דזמרה בלא ברוך שאמר וישתבח וקריאת שמע בלא הברכות, ושמענו ברור דזמן פסוקי דזמרה בברכותיה עד ו' שעות.

הפסיד. הברכות והר"י כ"ש באונן) ובוה בעל המשנה ברורה ע"פ המהר"ש והמשכנז' יעקב הוא בתראי להכריע ואמנם לא הכריע לגמרי אלא שיש בזה דעות ואך בפסוקי דזמרה לכו"ע אפשר דכול וכו'.

וכדי להבדיל מהנהגת הכרעה בפסוקי דזמרה שהמשנה ברורה נקט בו לשון "אפשר" מצאתי לכוון להצתיק ממשי"כ בס"ד בשנת תש"ל [לא נדפס בבירור הלכה קמא].

ד' שעות כל היום קולג לפיכך הקוברים מתים שהגם לקרוא ק"ש בבית המדרש לאחר ד' שעות כל היום משום דמתמת אונס העבירו עכ"ל ושמענו בבירור בפסוקי דזמרה כתפלה ולא נזכרה ק"ש שאמנם ע"ד שעות נכתב מצאתי בסידור צולחא דאברתם (כרך א' עמוד תכ"ח טור ב') וי"ע אברהם להממ"ת לנדא ו"ל אב"ד ואויערציה שכבר הביא למהר"ל לדינא אלא שחידש דאף לאחר חצות היום יכול לומר פסוקי דזמרה גמורין שאמרו חז"ל יסדר שבחו של מקום ואח"כ יתפלל לכו אם אירע שלא התפלל שחרית יאמר פסוקי דזמרה לפני תפלתו הראשונה שמתפלל ביום ותינו מנחה והידוע צ"ג אבל לפני חצות היום יש לנו הלכה רוחה שיכול לומר פסוקי דזמרה וכן הסכים אאמ"ר הגה"צ שליט"א בשו"ת או גדרו חלק י"א לסימן ל"א אות א).

ואע"פ שמענו מהמ"ל הבאנוס יכול לברך ברכות ק"ש כל האם וזה הובא בביתור הלכה סוף סימן קצ"ח וכתב לצקסו למשכנות יעקב להקל עכ"פ עד חצות וע"פ זה כתב במשנה ברורה באן שה"ה באונן ותמהתי בבירור הלכה קמא דהי אין חשלומו לאונו ודענו כמנהג בנה אבל מה געשה שפירש בספר מהר"ל בשם המהר"ש דאנו בנאנס בנה.

סוף דבר ומן פסוקי דזמרה אינו כברכות ק"ש אלא כתפלה ובהמהר"ש והרי"ט וי"ל ושאר הפוסקים הג"ל וכו' לענין נשים דחייבות בפסוקי דזמרה אף שפטורות מברכות ק"ש וכו' שהקדמתי בס"ד בבירור הלכה סימן ע' ע"פ המהר"ל (והתפארת צבי) והוא ג"כ סיוע להקריע בגידונו דמן פסוקי דזמרה ומשנה בכה התיים סוף ג"ח ס"ב כ"ה דאחר ד' שעות יתפלל עד אחר ושמך אחד" תמוה דדאי יכול וצריך לברך גם ישתבח).

אבל במה שכתבו הרי"ט וי"ל ומוהר"ם ליטר ובעל זכרון יצחק בשם אביו ושאר הפוסקים הנ"ל דהאנו לא יברך ברכות ק"ש לאחר ד' שעות וכו' כתבו המהרש"ל והב"ח והפרישה (יש שם ט"ו) על הסוג יור"ד סימן שמ"א ונהגו נמשכו בנה אתרי השו"ע בסימן ג"ח ס"ו (ואתרי ה"ח נהט"ו שם שפירשו דאפילו בנאנס

שו"ע או"ח סימן ג"ח סעיף ו': עברה שעה ד' ולא קראה קוראה בלא ברכותיה כל היום איכא לעיניה צומח מחכות פסוקי דזמרה ברוך שאמר וישתבח עד היכן הזמן ומצאתי במ"ב למה סימן ע"א ס"ק ד' שכתב לענין אונן שגמשה אגנות עד אחר שעה ד' דאפשר שיכול לומר פסוקי דזמרה לכו"ע אף למ"ד דברכות ק"ש הפסיד אפילו באונס וצ"ו לרעק"א לעיל ס' ג"ב והנה המעיין ברעק"א שם יראה שכתב דאם לא אמר פסוקי דזמרה כלל כדי שיתפלל שמונה עשרה בצבור ושוב טעה בתפילה שמונה עשרה באופן שצריך לחזור ולהתפלל חוזר ואומר פסוקי דזמרה דעיקרם נתקן משום תפילה ויכול לאומרם אף שאינו אומר כעת ברכות ק"ש ויש ללמוד מדברי הרעק"א דה"ה אחר ד' שעות אף שאינו אומר ברכות ק"ש אפשר שאומר פסוקי דזמרה אבל אין זה מוכרע דאפשר דכמו ברכות ק"ש תיקנו רבנו דוקא בעיקר זמן תפילה דד' שעות ה"ה ברכות פסוקי דזמרה תיקנו דוקא בזמן זה ועיין במעדני יו"ט לרא"ש ברכות פ"א ס"י אות צ' מש"כ שם ומש"כ בשם הלבוש דמבואר דטעם דברכות ק"ש עד ד' שעות הוא משום דנגרף בתר ק"ש דמן קימה ג' שעות אלא שבברכות ק"ש הוסיפו שעה אחת עיי"ש ולפי"ן ברכות פסוקי דזמרה אינו ענין לזה אבל ברשב"א ברכות דף י"א ובשם הרי"ז גיאות שם מבואר הטעם דבחר עיקר זמן תפלה נגרף וזה שייך גם בפסוקי דזמרה.

ויש לומר דאם עד שהגיע לברכת ישמח עברו ד' שעות לא יאמר ברכה זו בינו שעמה אפשר שצבר הזמן עד כאן מש"כ בס"ד בשנת תש"ה.

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
 בירור הלכה - תניינא - או"ח א זילבר, יחיאל אברהם בן בנימין יהושע עמוד מס: 203 הודפס ע"י אוצר החכמה